

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. KEUNING — CULEMBORG

In de nood leer je je vrienden kennen (1)

... we roemen ook in de verdrukkingen, daar wij weten dat de verdrukking volharding uitwerkt en ... beproefdheid en ... hoop; en de hoop maakt niet beschaamd omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is ...

Rom. 5 : 3-5

Als hier de theoloog aan het woord was die het eens haarfijn uit de doekjes zou doen hoe dat allemaal in elkaar zit met de verdrukking en de volharding en de beproefdheid en de hoop, — dan zouden we gauw klaar zijn met deze uitspraak: het zal allemaal wel waar zijn, maar als je het zelf benauwd hebt, praat je wel anders.

Maar hier is niet — tenminste niet in de eerste plaats — de theoloog aan het woord, maar de man die het zelf allemaal heeft doorgemaakt. Paulus verkondigt geen theorie over hoe het zou moeten. Maar hij zegt: mensen, zo is het met mij gebeurd.

Zo kennen we Paulus toch uit zijn brieven: als iemand die er zelf door heen gekropen is, door de hoogte en door de diepte, door de verschrikkingen van het leven en door de zekerheid: nu is het afgelopen met me.

En hij heeft dat alles niet onverstoorbaar ondergaan. Maar hij heeft er onder geleden en is er door verscheurd. Hij heeft onder geselingen net zo gegild als wij het zouden doen. Hij heeft nachten gekend, waarin hij maar bleef rondtobben met z'n gedachten, zonder klaar te komen met die vraag: waarom? Hij is meer dan eens bedolven geweest door zijn schuld: ik, ellendig mens.

Zo moet je je Paulus voorstellen. Niet de geweldenaar, die voor geen kleintje vervaard is. Maar de man die zwak is, die er niet tegenop kan en die ook gezegd heeft: ik ben zo moe, ik kan niet meer.

En die man moet je dan horen zeggen: wat ben ik blij dat dat alles me overkomen is. Want ik heb het ondervonden dat de verdrukking volharding uitwerkt. Ik heb het ervaren, dat je geloof dan niet verdwijnt. Maar dat je juist door alles wat tegen je is blijft geloven.

Paulus geeft daar verder geen verklaring voor. Hij vertelt alleen maar wat hij ondervonden heeft. Maar misschien was die „verklaring” voor hem ook zo vanzelfsprekend, dat hij er niet aan dacht, daarover nog iets te zeggen. Nog iets meer dan hij al gezegd had.

Want natuurlijk komt dit woord maar niet zo uit de lucht vallen. Paulus heeft immers eerst gezegd (vs. 1): wij dan, gerechtvaardigd door het geloof hebben vrede met God. En dat is dan, heel kort samengevat, wat hij in het eerste

gedeelte van zijn brief zo indringend heeft laten zien en wat hij straks (hoofdst. 9-11) nog scherper zal formuleren: dat God goddelozen rechtvaardigt; dat God juist hen die zich zo fel tegen hem verzetten vrijspreekt. Dat hij juist die mensen overstroomt met zijn barmhartigheid.

Je zou zo zeggen: die mensen moeten zeker op God stuk lopen; voor hen die zich zo radicaal tegen God opstellen is er geen hoop meer. Maar dan komt dat wonderlijke woord uit hoofdstuk 11: God heeft hen allemaal onder de ongehoorzaamheid besloten, hen zo zeer aan de ongehoorzaamheid prijsgegeven, om zich over hen allen te ontfemen.

Waarom het Paulus gaat is dit: we hebben in Jezus Christus die God ontmoet, die redt als het niet meer kan, die verlost als het onmogelijk is, die zich ontfemt als er eigenlijk geen enkele hoop op ontfeming meer mogelijk is. En je zou er ook nooit op durven hopen. Want je hebt er geen enkele reden voor om daarop te hopen. Behalve die ene reden: dat God juist zo is. Een God die zich ontfemt en verlost en redt tegen alles in.

Geloven in God, — daarvoor heb je eigenlijk helemaal geen motief. Je kunt niet meer zeggen: ja, maar hierom of daarom zal God toch wel, moet God toch wel ... Behalve dan dat ene: ja maar, zo is Hij. Je hebt geen enkele reden om te geloven. Behalve als je naar Hem kijkt. Dan heb je er alle reden voor.

Dáárom kan Paulus nu ook zeggen: ik ben niet alleen blij omdat ik tegen alles in bij God mag horen, — maar ook: ik ben blij dat ik het zo verschrikkelijk moeilijk heb gehad. Want juist zo ben ik blijven geloven.

Als je zelf nog wel iets kunt, nog wel een uitweg weet, nog wel een kans ziet, — nou ja, waarom zou

je dan eigenlijk geloven in God. Dan heb je God toch zeker niet nodig?

Werkelijk nodig, — als de enige bij wie zelfs het onmogelijke mogelijk is. Als je niet onder de druk zit, waarom zou je dan nog naar God kijken, alleen naar God?

Maar als je zelf niet meer verder kunt, — ja, dan gebeurt het. Dan heb je niets meer dan dit ene, dat God er is, deze God. Dan kun je niet ophouden in deze God te geloven. Deze God, die nooit schaakmat staat, die zelfs voor goddelozen nog een weg vooruit weet, de weg van zijn ontfeming. En die dan ook voor jou in jouw uitzichtloze impasse een weg vooruit weet. Hoe dan ook. Maar echt: een weg vooruit. Een weg waarop ook jouw voet kan gaan.

in dit nummer

- 177 **Ds J. Keuning,**
In de nood leer je je vrienden kennen (1)
- 178 **Drs W. G. Rietkerk,**
„Hoe zouden wij dan leven?” (2)
- 179 **T. Hoekstra,**
Beoordeling van literatuur (slot)
- 180 **D. W. L. Milo,**
Het huis met de bovenzaal
- Ds M. R. van den Berg,**
Jeremia (Bijbelstudie)
- 182 **H. J. Bosch,**
Een vredesmissie

„Hoe zouden wij dan leven?”

(2)

„Twee wegen”

Bij de beantwoording van de vraag die de titel werd van de film volgt Schaeffer de kerkvader Augustinus. Deze schreef — als eerste in onze Westerse beschaving — een geschiedenisboek dat hij „Over de stad Gods” noemde (De civitate dei).

Hierin onderscheidde hij als het erop aankomt slechts twee krachten in de geschiedenis van de menselijke cultuur: het rijk van de in zichzelf sterke mens, of het rijk van de mens die God zoekt. Deze zijn in een voortdurende tweestrijd gewikkeld. Ook Schaeffer brengt in de veelkleurige wereld van de cultuur van het Westen twee lijnen aan: de lijn van de mens die in zichzelf sterk is, die de normen voor zijn handelen uit zichzelf put en die zichzelf in het centrum van het universum stelt... of de lijn van de mens die door Jezus Christus leeft uit een verzoende relatie met God en die het Koninkrijk van God zoekt.

Bij de omschrijving van de eerste lijn spreekt Schaeffer steeds over autonomie en de autonome mens, de mens die zichzelf (autos) tot wet (nomos) maakt.

Deze stroming in zijn geheel noemt Schaeffer „humanisme”. Hij denkt bij het woord „humanisme” dus niet in de eerste plaats aan het Humanistisch Verbond, maar aan een geesteshouding. Deze houding van het hart heeft zich veel breder in onze cultuur uitgebreid dan alleen in de een of andere vereniging.

De tweede lijn noemt Schaeffer: „christianity”, een term die zich het best laat vertalen met: het christelijk geloof. Ook hier denkt Schaeffer niet allereerst aan die of die kerk, en zelfs niet aan het christendom in het algemeen, dat bepaald niet altijd trots kan zijn op haar geschiedenis. Opnieuw denkt hij hier aan een geesteshouding, een houding van het hart, die een be-

wegende kracht werd in onze cultuus.

Schaeffer ziet de eerste lijn al aanwezig in de Romeinse cultuur, ze zet zich door in onze cultuur vanaf de Renaissance en vindt haar hoogtepunt in het denken van de Verlichting dat onze cultuur is gaan beheersen in de 20e eeuw. Daartegenover begint de tweede lijn met de vroeg-christelijke kerk en vindt haar cultureel hoogtepunt in de opbloei van kunst en wetenschap tijdens en na de Reformatie.

De vraag waar Schaeffer ons naar terugdringt is: welke levensbeschouwing is in staat een cultuur echt te dragen?

Daarvoor moet zij in staat zijn:

- een zin te verlenen aan het geheel;
- een basis te geven voor de ethiek (dat zijn de normen van het menselijk handelen (deze laatsten noemt Schaeffer „absolutes”));
- een fundering te geven voor het verwerven van kennis (how do we know, we know).

Hoe kan iets eindigs ooit in staat zijn het eindige mensenleven zin te geven? Waar vinden wij een basis voor ons handelen als wij niet weten wie wij zijn?

Ja, wie zal niet zeggen of heel deze werkelijkheid straks zal blijken een droom geweest te zijn?

Dit zijn de vragen die oprijzen als het Evangelie wordt afgewezen. Anderzijds geldt dat alleen Gods openbaring ons dat oneindige houvast geeft (wat Schaeffer „infinite reference-point” noemt) dat ons op deze vragen een antwoord geeft.

Schaeffer's beschrijving van de Westerse cultuur heeft dus ook altijd iets wervends, iets appellerend, iets apologetisch.

Het gaat hem erom dat de kijkers zich gaan afvragen: op welke van de twee wegen sta ik? En: sta ik hier wel goed?

Het is op dit punt van de „twee wegen” dat Schaeffer verschilt van H. Berkhof en C. Rijnsdorp. Zij zouden de volle werkelijkheid van een westerse cultuur niet graag zó scherp onder de noemer van de antithese willen brengen. Zij gaan meer in op de vragen die rijzen als ik eenmaal de waarheid van de twee wegen heb ingezien, maar realiseren zich misschien te weinig dat zij daarmee deze waarheid zelf afzwakken.

Twee wegen beheersen sinds Kaïn en Abel de geschiedenis, de twee „kringen” van Ps. 1. De vragen die het juiste toepassen van deze waarheid op onze cultuur oproepen staan bij Berkhof en Rijnsdorp centraal, bij Schaeffer is het de proklamatie van deze twee wegen zelf die zijn film en zijn boeken beheerst. Want ook al zijn er moeilijke vragen rondom de uitwerking van dit schema, zij mogen ons er niet van weerhouden om de waarheid zelf te blijven verkondigen in al zijn scherpte en dat is, dat er ook voor de twintigste eeuwse mens maar twee wegen openstaan: de smalle weg naar het rijk van God, of de brede weg naar het rijk van Satan.

van Staphorst bijvoorbeeld. Tegenwoordig hoor je er niet meer van. Onze tijd is vriendelijker met woorden; er zijn geen kwakzalvers meer, maar paranormale genezers. En ze hebben gestudeerd hoor! Het zijn echte dokters, ze hebben in Amerika gestudeerd. De mensen geven de adressen aan elkaar door. Van allerlei strijkers en kijkers met kruiden en kuren. Sommigen hebben een oorlogsverleden. Het schijnt hun geloofwaardigheid alleen maar te bevorderen. Men verwacht het van het paranormale, óf, en dat is weer een ander terrein: van de natuur. Natuurgeneeswijzen, natuurpreparaten, ik ben bang dat de „natuur” een nieuwe afgod wordt. Is het dan nooit opgevallen, dat Jakobus ons een verwijsbrief geeft voor de ouderlingen der gemeente? Niet omdat die verstand hebben van druppels en pillen, maar omdat zij met en voor je bidden willen en dan verandert er wat! Laten wij tegenover al die oncontroleerbare verhalen over resultaten van obscure genezers eens wat meer vertellen aan de mensen over de Here, hoe Hij genezing gaf op het gelovig gebed.

Over Sjaantje vertelde ik vorige week. Zij droeg drie kastanjes bij zich, tegen de rheumatiek. Ze zei, dat ik haar dat aangeraden had. Dan moet ik dat eens voor de grap gezegd hebben. Maar zij heeft gedacht: het is te proberen. Zo'n dominee weet er veel van, hij heeft gestudeerd, net als een dokter. Vroeger hadden sommige predikanten een grote naam op het gebied van kwakzalverij. Ik heb nog wel eens zo'n oude ambtsbroeder bezig gezien. 's Zondags had hij gepreekt, 's maandags kwam op zijn logeeraadres het houten koffertje op tafel met de flesjes en de zakjes met kruiden. Hij had het er maar druk mee. Aan patiënten geen gebrek.

Je had toen ook nog de „boertjes”;

A. H. Algra, Sliedrecht

Beoordeling van literatuur (slot)

Houtworm en luiers

De vorige keer hebt u een compleet verhaal kunnen lezen van Marga Kool: Houtworm en luiers. Ik ben de schrijfster erkentelijk voor haar toestemming dit af te drukken en ik hoop dat u het ook gewaardeerd hebt.

Het is een fijnzinnig, ontroerend verhaal waarin de liefde van twee oude mensen centraal staat. Daarmee is verbonden de tragiek: het onbegrip van anderen, de wrede nieuwsgierigheid, de hardheid van de (noodzakelijke?) beslissingen en ook de niet uitgesproken maar wel duidelijke nadering van de dood. Mijns inziens is één van de verdiensten van de schrijfster dat zij het wezenlijke, het diepste, weet aan te duiden zonder het uit te spreken. Het woord liefde komt niet één keer in het verhaal voor maar het is de ondertoon van wat de man en de vrouw zeggen, denken en doen; zij hebben zorgen over elkaar. Zij ziet hoe hij oud is geworden en dat hij zijn doel in het leven kwijt is. En hij zegt wel dat zij er goed uitziet (hebt u opgemerkt dat zij haar uiterlijk verzorgt, als zij hem zien komen?) maar hij draagt duidelijk de last, de zorg en hij probeert haar zo veel mogelijk te troosten. Hij weet dat er geen uitkomst is en hij kan haar niet alles besparen. Schril contrasteert daarmee het gedrag van de andere patiënten die geen enkel medelijden of begrip tonen. Bijzonder goed is de passage over het plassen: hoe diep zij de vernedering ervaart en hoe onbeholpen kies hij zijn houding zoekt.

De opbouw is goed doordacht; we zouden van een gesloten constructie kunnen spreken. Aan het begin ziet zij hem komen, aan het einde ziet zij hem gaan. In de loop van het verhaal wordt het steeds duidelijker dat er geen uitweg meer is: ze komt niet meer in haar huisje, de meubelen moeten weg, en van een ander, eigen huis kan ook geen sprake zijn. De onderdelen wisselen elkaar goed af en vertonen duidelijk verband. Misschien is het beeld van de kleine Jan in zijn luiers iets té opgelegd, maar dat is dan ook de enige kritische opmerking die ik zou willen maken. Mijn conclusie is dat het verhaal alleszins de moeite waard is gelezen te worden, zowel om het onderwerp als de vorm: een héél goed stukje literatuur.

Het leven gaat door!

Vanuit de titel, Houtworm en luiers, ben ik geneigd een lijn te trekken naar het gedicht van Guillaume v. d. Graft uit mijn eerste artikel: de timmerman Vasse maakt zowel doodskisten als tweepersoons ledikanten. Het leven gaat door! Ook bij Marga Kool is die gedachte aanwezig: Houtworm staat voor vergankelijkheid. Maar de luiers duiden niet alleen op het nieuwe, jonge leven, zij symboliseren óók de vergankelijkheid. De kleine Jan is nu volwassen. „Jan zegt dat ik me niet redden kan, alleen. En dat het nog wel even duren kan, voordat jij . . . zegt Jan.”

De volwassen zoon geeft de doorslag, in feite neemt hij de beslissing. Ja, het leven gaat door! Maar dat kun je op heel verschillende manieren zeggen. Het kan betekenen dat er hoop is, toekomst, maar ook dat het oude afgedaan heeft en plaats moet maken „voor de bungalows die ze er gaan bouwen”. Het hangt er maar van af hoe je de klemtoon legt: Het leven gaat door! Marga Kool laat ons nog eens zien dat het een moeilijke zaak voor de mens is, als „het zilveren koord losgemaakt en de gouden lamp gebroken wordt” (Prediker 12 : 6). Petrus is niet de enige geweest voor wie de woorden van de Here Jezus golden: „Als gij oud geworden zijt, zult gij uw handen uitstrekken en een ander zal u gorden en brengen waar gij niet wilt” (Joh. 21 : 18).

Literatuur, wat doen we ermee?

Ik kom terug op de vraag die ik aan het begin van deze reeks heb gesteld en die ook op twee manieren bedoeld kan worden: Hóe gaan wij met literatuur om, en: wat heb je er eigenlijk aan?

Die eerste vraag heb ik geprobeerd te beantwoorden; bij drie verhalen heb ik willen laten zien: wát staat er en hóe staat het er? En al heb ik dan geen preek willen maken, hoewel ik drie punten had, toch kom ik nu tot de „toepassing”: wat dóen wij er eigenlijk mee? Hebben we er iets aan? Of is het allemaal overbodige ballast? Ik mag niet al te veel van uw aandacht vragen en daarom zal ik proberen zo kort mogelijk daarover nog iets te zeggen.

Dulce et utile

U herinnert zich misschien dat al in de klassieke oudheid die eis aan de kunst gesteld werd, maar ook dat het moeilijk is een omschrijving van die

Mededeling van de Redactie

De redactie deelt u mee dat de verzorging van de rubriek „Kerknieuws” sinds kort in andere handen is overgegaan.

Vele jaren achtereen heeft drs O. Mooiweer uit Enschede de rubriek „Kerknieuws” voor ons blad verzorgd. Hij heeft dat altijd gedaan met een grote nauwgezetheid en toewijding. Het spijt de redactie dat hieraan nu een einde gekomen is. Doordat ds Mooiweer benoemd is als derde begeleider van de theologische studenten kerknieuws. Ook stelt de redactie het zag hij zich genoodzaakt dit deel van zeer op prijs als plaatselijke kerkbladen werkzaamheden af te stoten. Op den naar dit nieuwe adres gezonden deze plaats wil de redactie graag worden. Dit adres is: drs P. J. van haar erkentelijkheid voor het door Kampen, Brugakker 36-22, 3704 LP hem verrichte werk voor ons blad Zeist; telefonisch te bereiken onder uitspreken.

Inmiddels heeft de redactie in de ontstane vakature voorziening gevonden in de persoon van drs Pieter van Kampen te Zeist. Hij is aldaar staf-lid van de Reformatorische Bijbelschool. Wij heten hem hartelijk welkom in de medewerkerskring van Opbouw.

Om een snelle en volledige vermelding van „Kerknieuws” te vergemakkelijken verzoeken wij u de heer Van Kampen rechtstreeks — hetzij schriftelijk, hetzij telefonisch — in kennis te stellen van eventuele beroepen, veranderingen van scribaat, of andere kerknieuws. Ook stelt de redactie het zeer op prijs als plaatselijke kerkbladen deze plaats graag worden. Dit adres is: drs P. J. van Kampen, Brugakker 36-22, 3704 LP Zeist; telefonisch te bereiken onder nummer 03404-50278.

beide begrippen te geven. Ik beperk mij nu tot het laatste: „utile”, dat ik nu maar vertaal als: nuttig, zinvol.

In het verhaal van Siebelink gaat het in feite om een beschrijving van psychische „afwijkingen”. En wat hebben we dáár nou aan? Ik weet eigenlijk niet of ik die vraag wel voor u beantwoorden moet, maar laat ik ermee volstaan dat het „nuttig” en „zinvol” kan zijn als wij iets meer kijken hebben gekregen op de oorzaken die tot bepaalde gedragingen kunnen leiden. Hetzelfde kan gezegd worden van „Houtworm en luiers”: het is zinvol te worden geconfronteerd met het thema en de motieven die daarin te vinden zijn.

Het zou overigens geen kwaad kunnen als eens méér gevraagd werd, b.v. bij het lezen van doktersromannetjes waarvan er dertien in een dozijn gaan: Wat heb je daar nou aan, wat dóe je dáár nou mee?

Christelijk perspectief

Het effect van literatuur en de waardering ervoor hangen nauw samen met iemands persoonlijkheid, leeftijd, omstandigheden en ervaringen. Een twaalfjarige zal op „Houtworm en luiers” anders reageren dan iemand die zelf op het punt staat naar een bejaardenhuis „af te reizen”. Maar er is nóg iets dat met ons hele bestaan verweven moet zijn: onze persoonlijke band met God. Ik weet ook wel dat velen van ons moeten erkennen dat zij vaak wel los van de Heere leven, maar dat is niet iets waarin wij mogen berusten.

Eigenlijk houd ik niet van die stoere cliché-uitdrukkingen als „Geen duim-breed gronds, of Christus zegt: „MIJN!””, maar als ik ernst wil maken met mijn geloof, en als ik werkelijk de Here wil dienen, zal ik ook de literatuur zó moeten benaderen. Dat is dan even goed een persoonlijke benadering, maar die wordt dan niet alleen maar bepaald door factoren als mijn leeftijd en karakter.

Daarom gaat mijn voorkeur uit naar het verhaal van Marga Kool. De naam van God wordt er niet één keer in genoemd, maar ik voel in „Houtworm en luiers” een sfeer, ik hoor er een toon, die ik mis bij 't Hart en Siebelink die toch óók weten van het „Grote Gebod”. En dat brengt mij op een vraag die niet meer met de literatuur te maken heeft, maar die ook wel eens in „Opbouw” gesteld mag worden: Hoe zou het komen dat mensen als Siebelink en 't Hart de kerk de rug hebben toegekeerd? Zou dan tóch in het verhaal „Ouderlingenbezoek” een kern van waarheid steken? Hebben wij, hebt u, heb ik, daar óók schuld aan? Dat is dan wel een héél onverwachte toepassing in de vorm van een vraag: Wat doen wij dáár nu mee?

Ter afsluiting

Wie zich bezig wil houden met literatuur vanuit christelijk perspectief, ik denk ook aan scholieren, wijs ik op de boeken: Uitgelezen, deel 1 en 2, uitgegeven door het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum (N.B.L.C.) te Den Haag. Aanbevolen! Heel wat beter dan b.v. het veelgebruikte Literama.

Andere boeken zal ik nu maar niet meer noemen. Misschien is er na de zomervakantie gelegenheid nóg eens iets over literatuur te schrijven; ik houd mij nog steeds voor uw reacties aanbevolen.

Spoolderbergweg 18, Zwolle.

D. W. L. MILO — DALMALLY

HET HUIS MET DE BOVENZAAL

De uitstorting van Gods Geest op de gelovigen begon ergens in Jerusalem. Maar waar ergens in Jerusalem?

Soms wordt gedacht, ook wel gezegd, dat al die belangrijke feiten uit de heilsgeschiedenis in of nabij de tempel plaats vonden. En inderdaad zei de Heiland eens, dat Hij „dagelijks in de tempel was”. Natuurlijk niet binnen de tempel — daar kwamen geen kinderen van Juda, alleen kinderen van Levi. Maar wel in de zuilengang van Salomo heeft de Heiland veel vertoefd. Na de aankondiging van de ondergang van deze tempel bleef Hij echter met zijn leerlingen meest buiten het tempelterrein, op particuliere grond. En daarbij speelt een huis met een bovenzaal een belangrijke rol. Laten we dat eens nalopen. Die bovenzaal komt u eerst tegen bij het paasmaal — dan bij Christus' verschijningen — daarna bij de uitstorting van de Geest — en tenslotte bij de bevrijding van Petrus uit de gevangenis.

Laten we eens aannemen dat met die vier bovenzalen een en dezelfde bovenzaal is aangeduid. Misschien vinden we bij onderzoek wel goede gronden voor deze veronderstelling. In dat geval kunnen we het huis met de bovenzaal nauwkeurig localiseren.

—o—

U herinnert zich dat Jezus zijn jeugd in Nazareth doorbracht, maar in latere jaren in Kapernaum woonde. Beide plaatsen liggen in het Noordoostelijke Galilea; daar koos Hij ook zijn leerlingen, de Galilese mannen.

Toen zijn eindfase inzette trok Jezus echter met zijn discipelen naar het honderden kilometers Zuidelijk gelegen Jerusalem, in Judea. Want het kwam niet te pas ¹⁾ dat een profeet buiten Jerusalem gedood zou worden, zei Hij.

Twee dagen voor het laatste paasmaal, toen de grond in Jerusalem heet werd, was Jezus met zijn leerlingen in Bethanië. Dat is een klein dorp, Oostelijk van Jerusalem, daarvan slechts door de Olijfberg gescheiden. We weten dat Jezus daar graag kwam: Hij had er vrienden uit Galilea wonen. Vanuit Bethanië ziet u vandaag de grote gebouwen van Jerusalem in het Westen liggen.

Jezus was daar dus twee dagen voor Pasen ²⁾. Hij gebruikte het maal bij Simon, de gewezen Melaatse. En de volgende dag, de dag voor Pasen, was Hij nog niet in Jerusalem terug. Want toen zijn leerlingen Hem vroegen, waar ze het door Mozes voorgescreven paasmaal zouden houden, stuurde Hij enkelen „naar de stad” ³⁾. Om daar een „bovenzaal” klaar te maken. Hij noemde geen naam — was de grond niet heet in Jerusalem? — maar gaf een herkenningsteken: een man met een kruik. De opdracht is uitgevoerd en in de namiddag — want Pasen begon op de avond — ging de Heiland met zijn andere leerlingen hen achterna.

De wandeling duurde geen uur. Bovendien behoefde men niet door de stad zelf te gaan, maar kon voor de stadsmuur linksaf, het Kidrondal volgen, tot de Sionsberg. Boven op die kleine heuvel ligt vandaag nog de „cenakel”, de plaats die wordt aangeduid als de zaal van het laatste avondmaal. Nu staat er een middeleeuwse kruisvaarderskerk, waar in Jezus' dagen een particuliere woning heeft gestaan ⁴⁾.

Een huis met een bovenzaal — zouden er veel geweest zijn? Want die bovenzaal bood ruimte voor dertien man: geen staanplaatsen, geen zitplaatsen, maar ligplaatsen! En er waren nog meer plaatsen, er was ruimte voor „velen”. Zulke huizen vindt u gewoonlijk niet binnen de stadsmuren — daarvoor moet u buiten de stad zijn. En toch te Jerusalem?

Jawel, de Sionsberg heette Jerusalem, maar in werkelijkheid ligt hij onmiddellijk ten Zuiden van de stad, tegenover de Sionspoort. Veilig: uitzicht naar alle kanten en gelegenheid om weg te komen, wanneer gezagsdienaars de berg zouden opkomen. Alleen buiten de enge stadsmuren is dat denkbaar: een fors huis, met ruimte voor vergaderingen en met een dienstmeisje ⁵⁾.

Met dat dienstmeisje lopen we even op de zaak vooruit. U moet denken aan Petrus, die op wonderlijke wijze bevrijd werd uit Jerusalem's gevangenis. U weet wel: Herodes Agrippa had Jacobus, de broer van Johannes, ter dood gemarteld om de orthodoxe Joden een genoegen te doen. Nu was Petrus, de leider van de Jerusalemse christenen, aan de beurt. De gemeente was samengekomen en was aan het bidden voor het behoud van haar voorganger. Haar gebed werd verhoord: Petrus werd door een engel buiten de gevangenis gebracht. Hij dacht te dromen, maar toen hij tot zichzelf kwam wist hij meteen waar heen te gaan: naar buiten de stad, naar een huis met een bovenzaal, waar hij ongetwijfeld de vrienden zou vinden. En ja, Petrus klopte aan het bekende adres, de dienstbode Roosje deed het luikje open, herkende Petrus, vergat van verwondering de deur te openen en ging het binnen vertellen. Pas toen mocht Petrus binnenkomen, kon zeggen dat hij vrij was en meteen ging onderduiken ⁶⁾. Hij gaf instructies voor Jacobus, de broer van de Heiland. Dat alles gebeurde in het jaar 44 nC, dus ongeveer 10 jaar na het laatste paasmaal.

En nu is de plaats van het bovenhuis te noemen: het huis van Johannes Marcus. Eigenlijk van diens moeder Maria.

—o—

Terug in de geschiedenis: tot de dagen na Jezus' kruisdood. De Heiland is enkele malen te Jerusalem aan zijn discipelen verschenen. Ze waren in het geheim bijeen, de deuren op slot, bang voor vervolgingen ⁷⁾. Maar de Heiland wist ze te vinden op het bekende adres; ook de beide mensen uit Emmaüs wisten ze daar te vinden. De volgende week opnieuw, hetzelfde adres. Welk adres? Een huis met voldoende ruimte voor zo'n groot gezelschap, dus buiten de stadsmuren. Denkt u ook niet aan de bovenzaal, waar het paasmaal was gehouden, de vorige week?

Dan — na de bevolen tocht naar Galilea ⁸⁾ — kwamen ze terug naar Jerusalem. Daar hebben ze met de Heiland gegeten en het bevel ontvangen

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Gods vergelding

Het gros van de bewoners van Jerusalem werd bij elkaar gedreven en op transport gesteld naar Babel. Alleen de allerarmsten mochten temidden van de puinhopen achterblijven. Aan hen gaven de Babyloniërs de akkers en de wijngaarden rondom Jerusalem en in Judea. Want de Babyloniërs hadden er natuurlijk niets aan als het land zou verwilderen. Het was ook in hun belang, wanneer de landbouwproductie op peil bleef. Bovendien zouden ze die allerarmsten aan zich verplichten door hen in het bezit te stellen van de akkers en wijngaarden. Politiek gezien was dat niet eens zo slecht bekeken.

Zo waren de allerarmsten van het volk de enigen die erop vooruit gingen. Vóór de komst van de Babyloniërs waren zij de vernederden en vertrapten en verdrukten en hadden ze te lijden onder het optreden van de rijken (vgl. Ezech. 22 : 7, 29). Nu waren de rollen omgekeerd. De rijken werden als berooide gevangenen naar Babel gevoerd. En de armsten werden de eigenaars van de akkers en de wijngaarden.

Dat was een goede zet van de Babyloniërs. Maar toch is er ook iets in aanwezig van het patroon van Gods handelen. Denkt u maar eens aan het lied van Hanna (1 Sam. 2) en de lofzang van Maria (Luc. 1): hongerigen heeft Hij met goederen vervuld en rijken heeft Hij ledig weggezonden.

Dat gebeurt hier letterlijk. De rijke Jeruzalemse grootgrondbezitters, die door de luxe waarin ze geleefd hadden, verwekelijkt waren, die altijd op hun wenken bediend waren en die gewend geweest waren hun ondergeschikten bevelen te geven en uit te schelden, lopen nu met een schamel bundeltje kleren op hun rug over de stoffige bergwegen te sjokken, opgejaagd en uitgeoeterd door babylonische soldaten. Zij zijn alles kwijt. Maar de armen weten niet wat hun aangaat. Zij zijn ineens de bezitters van akkers en wijngaarden.

Daar zit iets van Gods vergelding in. De rollen worden omgekeerd. Dat impliceert nog niet zonder meer, dat God restloos aan de kant van deze armen staat. Of dat het geval zal zijn, hangt af van de vraag wat zij nu met deze nieuwe situatie gaan doen en hoe ze die verwerken. Daar krijgen we in het vervolg nog wel wat over te horen. In ieder geval zit er op dit moment iets van Gods rechtspraak in. Hij doet de armen wier rechten zo lang geschonden zijn, nu recht wedererven. In de misere omstandigheden waarin de rijken nu verkeren, ligt mee een oordeel over de verdrukking van de armen, waaraan zij zich schuldig gemaakt hadden.

om bij elkaar te blijven voor de eerstdaags komende Geest. Na de hemelvaart, die vlak bij de Olijfberg plaats vond, zijn ze weer bijeen gebleven, te Jeruzalem. Waar precies? In „de” bovenzaal, waar ze gewoonlijk verbleven¹⁰). Dat waren de leerlingen, met Maria en de vrouwen; en wellicht ook de huiseigenaars, Johannes Marcus en zijn moeder Maria.

In die dagen heeft voorganger Petrus voorgesteld de vacature-Judas op ordelijke wijze aan te vullen. Als het in de bovenzaal op de Sionsberg is geweest, had men uit het raam een blik op de Akeldama, de bloedakker. Tussen die akker en de bovenzaal staat vandaag de „kerk van het hanengekraai”: daar moet Judas zijn laatste acte hebben beleefd. Alles op enkele minuten afstand — geen wonder dat Judas in hun hoofden bleef rondwaren.

En dan kwam pinksteren. Ze waren weer „allen bijeen op dezelfde plaats”¹²). Welke plaats? De bovenzaal, waar ze gewoonlijk „verblijf hielden”. En op die plaats gebeurde het wonder van de vlammen, de stormwind, het spreken in vreemde talen. De schuilkerk werd openbare kerk: de geluiden drongen naar buiten, trokken de aandacht van anderen. Als een lopend vuur ging het de Sionspoort door, de stad binnen. Daar was veel volk op straat, buitenlandse Joden die met pinksteren naar Jeruzalem waren gekomen. Ze kwamen er op af en hoorden hun eigen taal spreken! Het omgekeerde van Babels spraakverwarring vond plaats: de misverstandenen vielen weg, men begreep elkaar. Dit was van de Heere alleen.

Er was geen schuilhouden aan. De kerk liet van zich spreken, barstte de bovenzaal uit. Want hoe fors die zaal ook was — Petrus met de elfen moesten naar buiten¹³) om de samengestroomde menigte te woord te staan, bereid om verantwoording af te leggen van de Geest die in hen was. Een dag om nooit te vergeten. De geheime kerk had geen vrees meer voor de ortholoxie — de „kerkleiders” hielden zich stil en drieduizend mensen sloten zich aan bij de orde-van-Christus.

Toen zei Petrus in zijn machtige pinksterrede iets, dat we niet voorbij

moeten gaan. Hij sprak van David, die in psalm 16 de opstanding uit de dood had bezongen. En hij zei: dat beweerde David niet van zich zelf, want we weten allemaal dat David wel gestorven en begraven is en... we staan boven op zijn graf.

In onze vertaling staat „zijn graf is bij ons tot op deze dag”¹⁴). Maar in het Grieks moet staan: onder ons, onder onze voeten. En nu blijkt de bovenzaal inderdaad op de Sionsberg te liggen. Want David had zijn paleis, de „stad Davids”, op de berg Sion, even ten Zuiden van Jeruzalem. En David is daar op die Sionsberg begraven¹⁵). In Petrus' dagen wist iedere Jood het graf van David te liggen: een nationaal mausoleum als van koning David overleefde alle eeuwen, alle verwoesters, van Titus en Hadrianus af tot de Arabieren en de Turken toe. Dat graf is nog bekend in Jeruzalem — elke gids kan het u wijzen: onder de „cenakel”.

Ziet u wel dat het niet absurd is, de verschijningen van de Heiland, zowel als de uitstorting van de Geest, als het laatste paasmaal, alle in dezelfde bovenzaal te localiseren? Sinds de middeleeuwen, of eigenlijk reeds eeuwen langer, zijn die plaatsen als één plaats aangewezen. Het huis van Johannes Marcus' moeder Maria.

Tenslotte: wie was die Johannes Marcus ook weer? Hij was een leerling van Petrus¹⁶), door Paulus aanvankelijk meegenomen op zendingsreis¹⁷), maar later door deze losgelaten¹⁸), daarna toch in bescherming genomen¹⁹), als medewerker aanvaard²⁰) en zeer gewaardeerd²¹). De schrijver van het Evangelie. Hij heeft als jongen alles van het begin af gezien en gehoord. Hij woont met zijn moeder in het huis met de bovenzaal.

¹) Luc. 13 : 33 — ²) Marc. 14 : 3 — ³) id. 14 : 15 ⁴) v.d. Heyden en Gafni, „Kijk op Jeruzalem”, 1978 — ⁵) Hd. 12 : 12 — ⁶) id. 12 : 17 — ⁷) Joh. 20 : 19 ⁸) Mtt. 28 : 10; 28 : 17; Joh. 21 : 14 — ⁹) Hd. 1 : 4, 9 — ¹⁰) Hd. 1 : 13 — ¹¹) Hd. 1 : 15 — ¹²) Hd. 2 : 1 — ¹³) Hd. 2 : 14 — ¹⁴) Hd. 2 : 29 — ¹⁵) 1 Kon. 2 : 10 — ¹⁶) 1 Petr. 5 : 13 — ¹⁷) Hd. 12 : 25 — ¹⁸) Hd. 15 : 37 — ¹⁹) Col. 4 : 10 — ²⁰) Filem. : 24 — ²¹) 2 Tim. 4 : 11.

hulp bij bijbelstudie

Een nieuw begin maken

Tussen de voortsjokkende, geketende ballingen loopt ook Jeremia. Dat was niet de bedoeling. Nebukadnezar had via overlopers en mensen die gehoor gegeven hadden aan Jeremia's oproep, het nodige over Jeremia gehoord. Hij wist van zijn doorlopende oproep zich aan de Babyloniërs over te geven. Daarom had hij bevel gegeven, dat Jeremia in vrijheid gesteld moest worden.

Dat was ook gebeurd. Onmiddellijk na de verovering van Jeruzalem was Jeremia uit de gevangenhof bevrijd. Maar toen een maand later de bevolking werd samengedreven voor het transport naar Babel, hadden de babylonische soldaten die hem niet kenden en die ook de beschikking van Nebukadnezar niet kenden, hem bij de grote hoop gegooid en hem mee op transport gesteld naar Babel.

Maar op de een of andere manier komt Nebuzaradan, die van Nebukadnezar de opdracht gekregen had Jeremia vrij te laten, erachter. De ballingen zijn dan inmiddels al op transport gesteld en bevinden zich bij Rama, ongeveer 8 km ten Noorden

van Jeruzalem. Jeremia wordt bij Nebukadnezar gebracht. En uit hetgeen deze tot Jeremia zegt, blijkt dat de Babyloniërs nauwkeurig op de hoogte zijn van Jeremia's prediking.

Jeremia krijgt de vrije keus. Hij mag meegaan naar Babel en daar zal hij dan de persoonlijke bescherming van Nebukadnezar genieten. Maar hij mag ook in Juda achterblijven. Dan moet hij zich bij Gedalja voegen, die door Nebukadnezar als stadhouder over Juda was aangesteld. Jeremia kiest voor het laatste en gaat naar Mizpa, ongeveer 4 à 5 km ten Noorden van Rama, waar Gedalja residentie had gekozen.

Het oordeel van de HERE heeft zich voltrokken. Maar ook midden in het oordeel blijft de HERE zijn verbond gedenken en maakt Hij niet radicaal een einde aan zijn volk. Een rest blijft in Juda achter. En die rest is niet verstoken van Gods Woord. Want Jeremia is bij hen. Zij kunnen nu een nieuw begin maken. Dat kan nl. bij puinhopen. Juist daar kun je helemaal opnieuw beginnen.

Gods oordeel is verschrikkelijk. En het doet pijn als alles in puin geslagen wordt. Maar voor wie de stem van de HERE verstaat en zich erdoor laat gezeggen, kan het grote vrucht dragen.

De vraag waarvoor de achtergeblevenen nu staan, is: wat doen we met de puinhopen? Leiden ze ons tot vernieuwing? Of proberen we toch op de oude voet door te gaan? Wanneer we bij kerkelijke puinhopen staan, zijn dat dat de centrale vragen. Willen we ons laten vernieuwen? Of haken we

toch weer naar het oude? Willen we dat toch niet loslaten?

JEREMIA 30 : 18-22

Tegen de draad in ?

Jeremia staat bekend als een profeet die een onafgebroken stroom van oordeelsaankondigingen over het volk Israël heeft uitgesproken. Maar de hoofdstukken 30-33 dragen duidelijk een ander karakter. Ze bevatten een belofte van herstel.

Deze hoofdstukken stammen uit de tijd vlak voor of vlak na de val van Jeruzalem. In de hoofdstukken 32 en 33 vinden we een duidelijke tijdsaanwijzing. In de hoofdstukken 30 en 31 ontbreekt die. Maar er bestaat naar de inhoud zoveel overeenstemming met de beide andere hoofdstukken, dat ze wel uit dezelfde tijd zullen stammen. Die tijdsomstandigheden zijn trouwens bijzonder veelzeggend. Eindelijk begint het tot de mensen in Jeruzalem door te dringen, dat het er hopeeloos met hen voorstaat en dat de Babyloniërs vandaag of morgen de stad zullen veroveren. En het is geen plezierige zaak om te denken aan wat er dan met hen gebeuren zal. Misschien is op het moment dat Jeremia de profetieën van hoofdstuk 30 uitspreekt, het onheil al geschied. Misschien is Jeruzalem al gevallen. Ik voel er het meest voor de hoofdstukken 30 en 31 te dateren in de korte tijd tussen de val van de stad en het begin van de

deportatie. Hoe dat zij, in ieder geval is er een noodsituatie. En dan komt Jeremia met heilsbeloften.

Je eerste reactie is: die man gaat ook altijd tegen de draad in. Toen alles nog goed ging en er geen vuiltje aan de lucht was, heeft hij alleen maar onheil en ondergang aangekondigd. Toen alle profeten zeiden: vrede, vrede, geen gevaar! zei hij: schrik van rondom! De vijand uit het Noorden komt! Toen schilderde hij alles zwart en onheilspellend af. Maar nu de situatie werkelijk somber is, nu iedereen in zak en as zit en er werkelijk reden voor pessimisme is, hangt hij mooie verhalen op en doet hij opgewekt.

Zulke mensen zijn er. Ze gaan altijd tegen de draad in. Als iedereen tevreden is en het goed naar de zin heeft, doen ze niets anders dan kritiek spuien en zwartgallig zijn. Maar als iemand het niet meer ziet zitten en iedereen de moed heeft laten zakken, doen zij alsof daar geen enkele reden voor is. Altijd zijn ze in de contramine. Daar leven ze van. Is Jeremia ook zo'n figuur?

VROUWENKONTAKTDAG 1979

Op zaterdag 1 september 1979 D.V. hopen wij de vrouwenkontaktdag te houden in Utrecht.

Wilt U deze datum vast eventjes noteren ?

BORNEO

Gedurende bijna 8 jaar stonden in dit blad bijdragen onder de kop 'Soemba-Borneo'. Weliswaar kwam *Borneo* slechts af en toe ter sprake en richtte zich vrijwel alle aandacht op *Soemba*, maar toch hoorde dat tweede lid er echt bij.

Aan de westkant van dat grote eiland Borneo, ten Noorden van Pontianak, is een kleine gemeente te Raeng en met haar hadden we af en toe contact. Het ontstaan van die gemeente is in verband te brengen met de arbeid van ds A. H. Algra,

die daar van 1954-1956 werkte; ook heeft ds J. C. Agema enkele jaren als zendeling in die omgeving gewerkt. Na diens vertrek kwam ds J. P. Moerkoert, uitgezonden door de gemeenten op Soemba en toen deze repatrieerde zonden die kerken in 1960 Daniël Dida (geb. 1935) als goeroe-idjil naar Borneo. Deze werd daar in 1962 pendita (predikant) en hij is daar tot op heden werkzaam.

Als Soembanees temidden van de Borneo-Dajak-gemeenschap heeft hij het niet gemakkelijk gehad. Je krijgt ook de indruk, dat hij niet tegen de moeilijkheden opgewassen is. 't Is ook wat, als je als éénling (en met een vrij zwaar gezin) ver van je „vaderland” bezig moet zijn en temidden van veel heidendom al maar zaaien moet. Want de gemeente is er niet één, te vergelijken met b.v. die van Filadélfia, aan wie onze Heer zo'n mooi briefje schreef (Op. 3 : 7-12).

Nu kregen we onlangs bericht, dat het werk van ds Dida op Borneo ten einde loopt. Ds Goossens ver-

telt daar het een en ander over in het laatst-verschenen nummer van de Nieuwsbrief (nr. 61).

Enkele jaren geleden is namelijk door de kerk van Groningen (binnen verband) ds Geerts naar Borneo uitgezonden als zendeling. Reeds toen trachtten we — maar tevergeefs — contacten te leggen, opdat mogelijk de gemeente van Raeng ook in zijn zorg zou kunnen delen. Maar wat toen niet „georganiseerd” bleek te kunnen worden, is thans als vanzelf zo gegroeid. Ds Geerts heeft zodanige contacten tot stand kunnen brengen, dat de gemeente van Raeng zich heeft gevoegd bij die van Bengkajan. Meer weten we op dit moment daar niet van. Maar we achten dit een goede ontwikkeling, temeer omdat we de indruk hebben dat ds Geerts in de zendingsarbeid nuchter en echt naar-de-Schriften arbeidt.

Als gevolg van dit alles zal ds D. Dida terugkeren naar Soemba; dat is vanuit Soemba tenminste zo afgesproken. Hij zal daar t.z.t. wel een werkterrein vinden.

Ds Goossens is momenteel op Soemba en na zijn terugkomst (eind juni-juli a.s., D.V.) zullen we er wel nader van horen.

M. R. van den Berg, Een lied tot Zijn eer — Een bundeltje met 22 liederen van de hand van ds Van den Berg. De gemeente van Oegstgeest heeft, toen ds Van den Berg 10 jaar predikant te Oegstgeest was, de in de loop der jaren gemaakte liederen gebudeld. Het bundeltje is verkrijgbaar bij J. J. Vonk, Frans Halslaan 6, Oegstgeest en kost (inkl. portiekosten) f 3,50. De eventuele opbrengst is bestemd voor evangelisatiewerk.

EEN VREDESMISSIE

Zo wordt de taak aangeduid van de ruim 800 Nederlandse militairen die naar het Midden-Oosten zijn vertrokken.

U hebt ongetwijfeld de t.v.-beelden gezien, zowel van het vertrek, als die van hun aankomst in het omstreken gebied.

Wij hebben inmiddels de kerken gevraagd om namen van militairen die uit onze gelederen afkomstig zijn.

Evenals de militairen die in West-Duitsland, België of de Nederlandse Antillen gelegerd zijn, willen we trachten met hen contacten te leggen en te onderhouden.

We hopen dat de kerken die het aangaat in dezen hun roeping zullen verstaan en dat men van de mogelijkheden tot contactoefening gebruik zal maken.

De legerpredikant die het bataljon vergezelt, is ds H. Stam. Via de wereldomroep verklaarde hij, dat hij zijn taak als veelomvattend beschouwt, maar dat hij er zich van bewust is, dat het voor alle mensen een grote ingreep is in hun persoonlijke levensomstandigheden. M.a.w. zijn taak zal niet gemakkelijk zijn.

Zijn we ons als thuiskerken vaak wel bewust van de grote verantwoordelijkheid van onze leger- en luchtmachtpredikanten?

Beschouwen we ook hun taak niet vaak als de gewoonste zaak van de wereld?

Er is veel te doen geweest omtrent deze vredesmissie naar het Midden-Oosten. U hebt dit kunnen lezen in de dag- en weekbladen.

Typisch, dat onze kerkelijke pers er geen woorden aan heeft besteed. Staat de militair nu zo ver van ons vandaan? Beseffen we wel goed, wat het betekent nog een strijdmacht te hebben?

Of leven we weer in dezelfde tijd als vóór de 2e wereldoorlog, toen we ook niet wilden zien welke grote gevaren ons bedreigden? Waarom worden in de kerkelijke bladen dan kolommen vol geschreven over allerlei onder-

werpen, maar nooit eens iets over de militair, die toch naar Gods ordinantie geroepen is over onze vrijheid en veiligheid te waken?

Allemaal vragen, waar ik wel eens mee zit, maar waar ik in onze eigen pers weinig of niets over lees. O ja, we geven onze gaven voor de geestelijke verzorging, en verder laten we het maar over aan diegenen die er hun beroep van maken om voor het geestelijk welzijn van de mensen te waken. Och, zult u zeggen, wat is nu 800 man. Moeten we ons daar nu zo druk voor maken? Maar beseffen we vaak wel de grote eenzaamheid, waarin deze jonge mensen verkeren?

Dan is een brief van thuis, een bemoediging via deze kerkbode, vaak lavenis op een dorstig land.

In ons archief hebben we tal van brieven van jonge mensen die zich beklagen over hun thuiskerken, omdat ze „uit het oog en uit het hart” zijn. Als we de jeugd van de kerk willen vasthouden, dan zullen we de militair zeker niet mogen vergeten. De dienstplichtige soldaat van vandaag is de ouderling of diaken van morgen. Daarom kan van de gemeente toch verwacht worden, dat ze een biddend thuisfront is.

We hebben aan de kerken de afgelopen week weer een brief gezonden. We hebben allereerst gevraagd om hun morele steun, door het zenden van namen en adressen van hen die in het buitenland gelegerd zijn. We hebben ook gevraagd om financiële steun, zodat we ons devies „Uw vriend in de vreemde” ook kunnen waarmaken.

In 1977 en 1978 hebben 56% van de kerken, vermeld in ons informatieboekje, ons financieel gesteund. We ontvingen in 1977 van de kerken en particulieren totaal f 13.964,73 en in 1978 f 12.862,69. Zoals u ziet respectabele bedragen. Toch was er in 1978 een nadelig saldo van f 487,54.

Als nu in 1979 ook de 44% van de kerken ons gaan steunen, dan kunnen we pas zeggen dat het de goede kant uitgaat.

We hebben als kleine kerkengroep in het geheel van de Protestantse geestelijke verzorging een goede naam op te houden. Tegen alle gezagsondermijnende activiteiten in, willen we trachten het Woord van onze God ook in de militaire dienst uit te dragen. Daarvoor is een biddend thuisfront nodig. Bidden voor onze militairen, bidden voor de geestelijke verzorgers, dat geeft naar Gods beloften oneindige perspectieven, immers: Psalm 92 vers 13-16:

De rechtvaardige zal groeien als een palmboom,
opschieten als een ceder van de Libanon.
geplant in het huis des Heren
groeien zij in de voorhoven van onze God;
zij zullen in de ouderdom nog vrucht dragen,
fris en groen zullen ze zijn;
om te verkondigen, dat de Here waarachtig is,
mijn rots, in wie geen onrecht is.

H. J. Bosch

Hekselbrink 83, Enschede, tel. 053-762272

Jaarboekje Gereformeerde Kerk Kampen, bevattende de kerkelijke gegevens van de gereformeerde kerk van Kampen.

Johan David Wysz. De zwitserse Robinson (bewerkt door Hein Kray), 2e druk. Dit jeugdboek telt bijna 250 pagina's en kost f 14,90. Uitgever is J. N. Voorhoeve, Den Haag.

W. Schippers, Omnibus Strumpelkenshoef, bestaande uit drie romans: Strumpelkenshoef, De nieuwe veldwachter, en De boswachter van de Oldenborn. Met elkaar ruim 500 pag. voor f 32,60; uitgever: J. N. Voorhoeve te Den Haag.

Pastoraal Memorandum. Voor predikanten die precies willen optekenen waarover ze gepreekt, wie ze gedoopt, wie er bij hen openbare belijdenis van het geloof afgelegd, welke huwelijken ze ingezegend, welke rouwdiensten ze geleid en welke huisbezoeken ze afgelegd hebben. Uitgegeven door J. N. Voorhoeve, Den Haag en te koop voor f 12,90.

Redaktieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

Prof. Dr. P. J. Roscam Abbing, Werk en werkloosheid, een pastorale en ethische benadering. Pastorale handreiking no. 11.

„De auteur wil met dit boek een werkelijke oriëntatie bieden op een breed veld met uiterst complexe en vaak verwarrende aangelegenheden”. Ruim 175 pagina's voor f 19,90; eveneens uitgegeven door J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Dr. K. Deddens, Antwoord op je doop. Een woord ter overdenking aan allen die Heilig Avondmaal gaan vieren.

Ruim 125 bladzijden; prijs f 19,75. Uitgegeven door uitgeverij J. Boersma B.V., Enschede.

Ds. F. Mul, Van synagoge tot nieuwtestamentische eredienst. Uit het voorwoord: „Naar mijn overtuiging is er tot nu toe te weinig aandacht geschonken aan de plaats van de synagoge in de heilsgeschiedenis. ... Wat te denken van de synagoge, als we het over het heilshistorische kader hebben?”

Omvang: 100 pagina's; prijs f 17,50; uitgever: J. Boersma B.V., Enschede.

Drs. H. G. Leih, Geschiedenis van het protestants-christelijk onderwijs. „Dit boekje is geschreven ter gelegenheid van het eeuwfeest van de Unie „School en Evangelie”. Het is vooral voor oudere leerlingen in het voortgezet onderwijs bestemd. Dit boekje geeft niet alleen de geschiedenis van de Schoolstrijd, maar vraagt tevens aandacht voor wat de voorstanders van het protestants-christelijk onderwijs van die scholen hebben verwacht.”

Ruim 60 pagina's voor f 6,50; uitgever: J. H. Kok B.V., Kampen.

Prof. dr. J. van Bruggen, Het huwelijk gewogen, naar aanleiding van 1 Kor. 7.

Prijs: f 17,50; uitgever: Ton Bolland, Amsterdam.

Dr. W. F. Dankbaar, Hervormers en humanisten.

Prijs: f 37,50; uitgever: Ton Bolland, Amsterdam.

Dr. C. Graafland, Het vaste verbond.

Prijs: f 35,—; uitgever: Ton Bolland, Amsterdam.

De mogelijkheid bestaat dat op één of meerdere van deze uitgaven in een recensie wordt teruggekomen.

kerknieuws

Bedankt voor IJsselmuiden: Ds Strating te Langerak.

Enschede-Zwolle — De regio Enschede-Zwolle heeft op de vergadering van 22 mei j.l. preekkonsent voor 1 jaar verleend aan Br. J. Smit, Bakh. v. d. Brinkstraat 47, Utrecht, telefoon 030-934068.

nieuws uit breder kring

Vakantiekirk in het Berner Oberland (Zwitserland)

Kerkdiensten voor nederlandse vakantiegangers: zondag 24 juni t.m. zondag 5 augustus om 18.00 uur in de Schloss-kirche te Interlaken. Inlichtingen Ds. J. C. Remijn, Schloss, Postfach 11, 3800 Unterseen. Tel. 036-222000.

Bijbelverspreiding neemt met kwart toe

De honderd bijbelgenootschappen in de wereld verspreiden in 1978 een kwart meer bijbeluitgaven dan in het jaar daarvoor. Het totaal overschreed voor het eerst de half miljard. Onder bijbeluitgaven verstaan deze genootschappen volledige bijbels, testamenten, losse bijbelboeken en kleinere uitgaven.

De statistieken vertonen ten aanzien van al die uitgaven groei. De grootste toename (90 procent) werd geboekt

ten aanzien van bijbeluitgaven in eenvoudige taal voor beginnende lezers.

Dit nieuwe programma van de bijbelgenootschappen begon in 1974 met uitgaven in twee talen. Nu wordt gewerkt in 358 verschillende talen. Oorspronkelijk waren deze uitgaven speciaal bedoeld voor volwassenen die alsnog leren lezen en voor wie in veel talen eigenlijk geen lectuur aanwezig is. Tegenwoordig worden de boekjes ook gebruikt op lagere scholen in de Derde Wereld bij het lees- en godsdienstonderwijs.

Ook het aantal nieuwe testamenten ging sterk omhoog. Dit werd onder meer veroorzaakt door het feit dat de laatste jaren zoveel vertalingen in nieuwe talen verschijnen. Alleen in de afgelopen vijf jaar werd het nieuwe testament voor het eerst in 132 talen gepubliceerd.

Landen waar de meeste volledige bijbels werden verspreid zijn de Verenigde Staten (2,2 miljoen), West-Duitsland (590.000), Korea (570.000), Brazilië (440.000) en Groot Britannië (340.000).

Deze cijfers hebben alleen betrekking op het werk dat verricht wordt door de bijbelgenootschappen. De uitgaven van rooms-katholieke organisaties en commerciële uitgeverij zijn niet meegerekend.

De Gereformeerde Sociale Akademie "de Vijverberg" te Ede

uitgaande van de Stichting ter Bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs

zoekt voor zo spoedig mogelijk:

a) een docent(e) methodiek groepswork (full-time)

Vereist: V.O. of universitaire opleiding.

Bereidheid tot het geven van methodieklessen in de studierichtingen maatschappelijk werk, cultureel werk en inrichtingswerk.

b) een docent(e) inrichtingswerk (full-time)

Vereist: V.O. of universitaire opleiding.

Kennis van en ruime ervaring in de residentiële hulpverleningssector is gewenst. Lessen en taken zullen in nauw overleg met de vakgroep I.W. worden vastgesteld.

Geadigden moeten volledig kunnen instemmen met doel en grondslag van de akademie.

Nadere inlichtingen worden graag verstrekt door de directie: drs. C. Verhoef en ds. A. Romein, telefoon (08380) 1.91.68.

Sollicitaties — zo spoedig mogelijk — te richten aan de Algemeen sekretaris van de stichting, de heer W. Huizer, Postbus 9019, Dordrecht.

**gereformeerde sociale akademie
de vijverberg te ede**

Hij is getrouwd de bron
van alle goed.

Psalm 27 : 7 (ber.)

Dankbaar en blij delen wij u mede dat wij D.V. vrijdag 22 juni 1979 om 11.15 uur in Het Slot te Zeist in het huwelijk zullen treden.

De kerkelijke bevestiging zal plaatsvinden tijdens een kerkdienst welke gehouden wordt om 15.00 uur in de Oude Kerk, Eerste Dorpsstraat te Zeist, waarin zal voorgaan Ds. C. van Leeuwen, Nederlands Gereformeerd predikant.

Na de dienst kunt u ons van 16.30 uur tot 18.00 uur feliciteren in Het Slot te Zeist (Belétage).

Govert van Oord
Hoogkanje 1
Zeist

Reina Evertine Husen
Govert Flinkstraat 23
Utrecht

Ons toekomstig adres is:
Hoogkanje 1, 3708 DH Zeist

„Want het leven is mij Christus
en het sterven gewin.”

Filippenzen 1 : 21

De Raad van de Nederlands gereformeerde kerk te Enschede-Noord deelt hierbij mee, dat op woensdag 30 mei jl. in Christus is ontslapen broeder

Derk Strijker

op de leeftijd van 91 jaar.

Kerkeraad en gemeente gedenken met grote dankbaarheid hoe br. Strijker gedurende verschillende ambtsperiodes als ouderling de kerk in groot-Enschede en die te Enschede-Noord met inzet van zijn hele persoonlijkheid heeft gediend.

Zijn blijmoedig geloofsgetuigenis heeft op zeer velen een onuitwisbare indruk gemaakt!

De HEERE vertrooste zijn kinderen en verdere familie met de rijkdom van het evangelie van Jezus Christus!

Namens de Raad voornoemd,
O. Mooiweer, praeses
R. J. Niemeijer, scriba

Enschede, 2 juni 1979

De gedachtenis des rechtvaardigen
zal tot zegening zijn

Spreuken 10 : 7a

In de goede ouderdom van 79 jaar, geborgen in zijn Heer en Heiland, is overleden onze geliefde en zorgzame man, vader en grootvader

Hendrik de Jong

<i>Alblasserdam,</i>	K. A. de Jong-Zuurmond
<i>Paramaribo,</i>	R. de Jong
	C. de Jong-Stam
<i>Zuid-Beijerland,</i>	H. C. Schout-de Jong
	A. Schout
<i>Stroud (Canada),</i>	J. M. de Jong
	H. de Jong-Voogd
<i>Amsterdam,</i>	H. de Jong
	E. D. de Jong-Woldring
<i>Alblasserdam,</i>	A. de Jong
	L. C. de Jong-de Borst
<i>Vianen,</i>	K. A. de Visser-de Jong
	P. de Visser
	en kleinkinderen

2 juni 1979
Cortgene 43
2951 EB Alblasserdam

De begrafenis heeft plaats gevonden op woensdag 6 juni op de algemene begraafplaats te Alblasserdam.

De Here nam geheel onverwacht uit onze familiekring tot Zich onze geliefde schoonzuster en tante

W. Bruins-Meijer (tante Nan)

op de leeftijd van 67 jaar.

„Ik geloof de wederopstanding des vleses en een eeuwig leven.”

Uit aller naam:
Zwolle: J. Meijer-Noordhof
Apeldoorn: M. Meijer-Brijder
A. E. Bruins-Melissen

Apeldoorn, Hemelvaartsdag 1979
Hofstraat 59
Correspondentie-adres: Hofstraat 65

De begrafenis heeft inmiddels plaats gehad.

VERSCHEENEN IS :

Onderwezen in het Koninkrijk der Hemelen

Keuze uit de persarbeid van ds. G. Visee.

Opgenomen artikelen zijn o.a.:

„Over het anthropomorphe spreken Gods in de Heilige Schrift” - „Christelijk verzet in Hitler-Duitsland” - „Het zevende gebod” - „De sabbat” - „Gij hebt gehoord dat tot de ouden gezegd is” - „Het belovende spreken Gods” - „Mogen en moeten onze kinderen deelnemen aan het avondmaal des Heren?” - „Enkele vragen betreffende de Goddelijke en de menselijke factor in de Heilige Schrift” - „Hoe spreekt de Schrift?” - enz.

Aantal pagina's: 354

Prijs f 27,50

Vraagt tevens een Catalogus van collegedictaten van de proff.
Douma, Schilder, Trimp, Jager, aan bij

Copieerinrichting v. d. Berg,

Broederweg 6, 8261 GT Kampen. Telefoon (0 5202) 1 22 87, b.g.g. 1 26 68.

Stichting voor Maatschappelijk werk

VAN DE VERENIGDE DIACONIEËN DER CHRISTELIJKE
GEREFORMEERDE KERKEN TE 's-GRAVENHAGE

De Stichting, die een samenwerkingsverband heeft met enige gemeenten van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt (binnen en buiten verband) en van de Gereformeerde Gemeente, en werkzaam is in Den Haag en directe omgeving, zoekt een

leid(st)er bejaardenverzorging

Van de kandidaten wordt gevraagd, dat zij

- een opleiding MBO of HBO, of een N-akte hebben;
- in staat zijn leiding te geven aan een groep helpsters en verzorgsters;
- bereid zijn mee te denken in het functioneren van de instelling als geheel;
- in het bezit zijn van een eigen vervoermiddel.

Het is de bedoeling de functie in overleg met de kandidaat en andere leiders nader in te vullen.

Salariëring volgens CRM-normen.

Arbeidsvoorwaarden volgens de COAM-regeling.

Verzocht wordt sollicitaties binnen 14 dagen schriftelijk te richten aan Mw. Mr. A. P. Versteeg, sekretaress van de Stichting, Laan van Nw.Oostende 66, 2274 EH Voorburg.

**ADVERTENTIES MOETEN UITERLIJK DINSDAGMORGEN
OM 10 (TIEN) UUR TER DRUKKERIJ ZIJN!!!**

STEENWIJK

Het bestuur van de Vereniging voor Gereformeerd School-
onderwijs vraagt per 1 november a.s. voor haar 5-mansschool

een onderwijzer

voor de combinatieklassen 3/4

volledig bevoegd met j. en r.

Ervaring gewenst, niet vereist.

Blijdend lid van één der Geref. Kerken in Nederland.

Inlichtingen bij en soll. aan het h.d.s. D. Boonstra, Oostwijkstraat
90, 8331 EG Steenwijk, tel. 05210-12930.